

**Ekspertyza ornitologiczna
dotycząca przeniesienia gniazda bociana białego
Ciconia ciconia na ul. Nad Potokiem w Mieroszowie
(gm. Mieroszów, pow. Wałbrzych)**

mgr Piotr Wasiak

Mieroszów, 15.12.2023 r.

1. Wstęp

Przedmiotem ekspertyzy jest określenie warunków przeniesienia gniazda bociana białego *Ciconia ciconia* zlokalizowanego na kominie przemysłowym na ul. Nad Potokiem 6a na działce nr 73 obręb Mieroszów 2 (gm. Mieroszów, pow. wałbrzyski). Gniazdo znajduje się na szczycie starego komina przemysłowego o wysokości około 25 m, który docelowo ma zostać wyburzony wraz z otaczającymi budynkami dawnych zakładów przemysłowych. W związku z tym zaplanowano przeniesienie istniejącego gniazda bocianów na nową konstrukcję ustawioną w innym miejscu w pobliżu.

2. Status prawny bociana białego w Polsce i w Europie

- gatunek objęty ścisłą ochroną gatunkową w Polsce,
- wymieniony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej,
- wpisany na Czerwoną Listę Ptaków w Europie z kategorią najmniejszej troski (LC),
- określony europejskimi przepisami ochrony przyrody (SPEC2),
- wpisany do II Załącznika Konwencji Berneńskiej i II Załącznika Konwencji Bońskiej,
- gatunek wymieniony w Porozumieniu regionalnym w sprawie ochrony afrykańsko-euroazjatyckich wędrownych ptaków wodnych – AEWA.

3. Występowanie bociana białego w Polsce i na Dolnym Śląsku

Bocian biały występuje równomiernie na terenie całego kraju, z wyjątkiem wysokich gór i rozległych kompleksów leśnych. Jest gatunkiem średnio liczny na wschodzie i północy, a nieliczny na zachodzie i południu. Ogólnopolską populację oceniano w 1994 roku na 41 000 par lęgowych, a w 2004 roku na 52 500 par. W roku 2014 krajową populację oceniono na 42 000-44 625 par lęgowych, co oznacza spadek o 15-20%. W województwie dolnośląskim spadek ten jest bardzo wyraźny – 42%.

Na Dolnym Śląsku populacja lęgowa rozmieszczona jest bardzo nierównomiernie. Największe zagęszczenia gniazd notowane są w północno-wschodniej części regionu, a bardzo nielicznie zasiedlony jest obszar południowo-zachodni, zwłaszcza tereny górskie Sudetów i Bory Dolnośląskie. W 2004 roku liczebność lokalnej populacji w województwie dolnośląskim

oszacowano na niecałe 1000 par. Według danych z ostatnich lat liczebność dla powiatu wałbrzyskiego wynosi 4 zasiedlone gniazd, przy zagęszczeniu poniżej 1,0 pary lęgowej na 100 km² powierzchni ogólnej. Obecnie na terenie gminy Mieroszów gniazduje jedynie 1 para lęgowa bociana białego na kominie w centrum Mieroszowa. Drugie gniazdo na kominie w Golińsku nie jest już zajmowane w ostatnich latach. Nieudane próby osiedlenia się par lęgowych obserwowano także w Unisławiu Śląskim. Żerujące bociany obserwowane są na łąkach i w dolinach rzek na terenie całej gminy, zwłaszcza w Golińsku, Kowalowej, Unisławiu Śląskim, a nawet w wyżej położonej Rybnicy Leśnej i leżącym wśród lasów Sokołowsku. Spadek liczebności bociana białego związany jest głównie z zanikiem odpowiednich żerowisk, takich jak wilgotne łąki, zbiorniki wodne, rozlewiska, pastwiska, a także z powodu chemizacji upraw rolnych.

Bocian biały jest gatunkiem gniazdującym w Obszarze Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 - PLB020010 Sudety Wałbrzysko-Kamiennogórskie, jednak ze względu na niską liczebność nie jest gatunkiem kluczowym, dla ochrony którego utworzono tą ostoję.

4. Wymagania siedliskowe i lokalizacja gniazda

Bocian biały gniazduje prawie wyłącznie w obrębie lub w pobliżu osiedli ludzkich, na obiektach górujących nad najbliższą okolicą: na budynkach, drzewach, kominach i słupach energetycznych. Istotna jest obecność w pobliżu siedlisk wodno-błotnych, w których ptaki poszukują pokarmu, takich jak łąki i pastwiska, oczka wodne, rozlewiska, stawy, bagna i starorzecza, okresowo również pola uprawne. Bociany potrzebują do żerowania siedlisk użytkowanych rolniczo, w których nie brakuje miejsc o niskiej roślinności ułatwiającej swobodne chodzenie i polowanie na drobne zwierzęta.

Obecnie w skali kraju i regionu najważniejszym miejscem zakładania gniazd przez bociany białe są słupy energetyczne, a w mniejszym stopniu pozostałe typy obiektów. W Sudetach przeważają gniazda zlokalizowane na kominach przemysłowych oraz na drzewach. Bocian biały chętnie zasiedla specjalne platformy zakładane na drzewach, kominach, słupach oraz dachach, które zapewniają stabilną podstawę pod gniazdo. Gniazdo musi znajdować się na odpowiedniej wysokości nad powierzchnią gruntu, tak aby było zabezpieczone przed

drapieżnikami, miało dobrą widoczność na okolice i stosunkowo łatwy dołot bez barier dla ptaków.

5. Wytyczne dla przeniesienia gniazda w Mieroszowie

W związku z koniecznością przeniesienia gniazda z dotychczasowej lokalizacji na wysokim kominie przemysłowym na nowe miejsce, należy przestrzegać określonych zasad, które z wysokim prawdopodobieństwem pozwolą na ponowne osiedlenie się bocianów na zastępczych platformach gniazdowych w sąsiedztwie obecnego gniazda. W tym celu należy wykonać następujące działania:

- wymagane jest uzyskanie pozwolenia Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska na odstępstwa od zakazów obowiązujących w stosunku do gatunków objętych ochroną prawną, ponieważ zostanie zniszczone dotychczasowe miejsce gniazdowania.
- wszelkie prace związane z wyburzeniem budynków i komina z gniazdem należy wykonać w okresie od 15.09 do 10.03 r. Jest to okres niełęgowy, kiedy bociany znajdują się na zimowiskach i w trakcie migracji, dlatego nie ma ryzyka płoszenia i niepokojenia ptaków na gniazdach oraz zniszczenia lęgu.
- w ramach kompensacji za likwidację miejsca gniazdowania bociana białego przed wyburzeniem komina z gniazdem, w okresie do 10.03 w roku, kiedy planowane jest wyburzenie, należy ustawić dwa nowe słupy z platformą gniazdową na szczycie i umieścić w nim materiał gniazdowy. Słupy z platformami powinny być zlokalizowane jak najbliżej miejsca dotychczasowej lokalizacji gniazda, co ułatwi zaakceptowanie nowych miejsc przez bociany po powrocie z zimowisk. W wyniku wizji terenowej wraz z przedstawicielami urzędu gminy Mieroszów wytypowano dwa miejsca do ustawienia zastępczych słupów z platformami gniazdowymi na działkach o nr 353/28 obręb Mieroszów 1 i 88/2 obręb Mieroszów 1. Słupy zlokalizowane będą na wyniesionym terenie, dodatkowo powinien mieć wysokość co najmniej 15 m, aby nowe platformy były odpowiednio wyniesione nad okolicą, ze swobodnym dołotem dla dorosłych ptaków. Konstrukcja słupów jest dowolna, mogą być to betonowe lub metalowe słupy rurowe albo metalowe konstrukcje kratownicowe, które wytrzymają obciążenie platformą i przyszłym gniazdem sięgające łącznie nawet do 1000 kg.

- nowa platformy gniazdowe, która będzie zlokalizowana na szczycie słupów, powinny być wykonane z grubych prętów i kątowników metalowych. Powinny być one zabezpieczone przed korozją i ściśle, sztywno połączone, tak aby zapewnić na wiele lat właściwą podporę dla gniazd bocianów, które docelowo może mieć nawet 2 m wysokości, 1,5 m średnicy i ważyć do 1000 kg. Platforma pod gniazdo może mieć kształt kwadratu o bokach 120-150 cm lub okręgu o średnicy 120-150 cm. Elementy wspierające platformy powinny być rozmieszczone na tyle gęsto (co minimum 20 cm) pod gniazdem, aby zapewnić podparcie i stabilność gałęzi tworzących podstawę przeniesionego gniazda. Platforma nie powinna mieć żadnych dłuższych wystających prętów, które będą wystawać poza materiał gniazdowy i mogą stanowić zagrożenie zranienia się dorosłych i młodych ptaków.
- na platformie należy umieścić okrągły wieniec o grubości co najmniej 30 cm z mocno związanych cieńszych i grubszych gałęzi brzoźowych lub wierzbowych, które powinny być mocno przymocowane grubym drutem do konstrukcji platformy. Nie zaleca się używania sznurków i cienkich, miękkich drutów, które w przyszłości mogą stanowić ryzyko zaplątania się młodych bocianów. Wnętrze konstrukcji wieńca należy wypełnić drobnymi gałązkami, kępami traw i ziemią z korzeniami roślin, a następnie ubić w twarde klepisko. Wysokość odtworzonego gniazda powinna wynosić co najmniej 30 cm. Po zakończeniu odtworzenia sztucznych gniazd na platformach należy obficie pobielić wierzch gniazd, zwłaszcza wieniec z gałęzi, przy pomocy wapna sadowniczego. Biały kolor imituje naturalne odchody bocianów, które w ten sposób znakują zajęte gniazda. Takie działanie zachęca dorosłe ptaki do osiedlania się na nowo postawionych konstrukcjach gniazdowych.

6. Nadzór ornitologiczny

Przy wyborze konkretnego wybranego modelu słupa i konstrukcji platformy gniazdowej przez wykonawcę należy skonsultować ze specjalistą ornitologiem, czy są one odpowiednie

i spełniają potrzeby bocianów. W trakcie ustawiania słupów z platformami oraz budowy sztucznych gniazd musi być obecny specjalista ornitolog, który będzie czuwał nad tym, aby wskazane działania zostały wykonane w sposób właściwy pod kątem potrzeb bocianów. Zwiększy to szanse na osiągnięcie zakładanego efektu, jakim jest ponowne zagnieżdżenie się

bocianów białych na konstrukcjach zastępczych i czy zostały spełnione niezbędne do tego warunki. Należy potwierdzić to stosowną opinią z nadzoru wykonaną przez eksperta ornitologa.

Piotr Wasiak
specjalista ornitolog